

Podlistak „Žene, mir, bezbednost“ mart 2012.

Poštovane čitateljke i čitaoci, objavljivanjem ovog feljtona želimo da doprinesemo boljem informisanju o dokumentima UN o bezbednosti, demilitarizaciji, većem uticaju žena na rešavanje postkonfliktnih problema, pre svega u Srbiji, ali i na zapadnom Balkanu. Nadamo se da će Podlistak čitati one i oni koji se interesuju za preispitivanje tradicionalnog koncepta nacionalne bezbednosti, reformu sektora bezbednosti, rodnu dimenziju bezbednosti, bezbednosne integracije i feminističko-antimilitaristički koncept bezbednosti. Solidarnost i uzajamna podrška su za Žene u crnom koncept i praksa ljudske bezbednosti koja se ne zasniva na moći oružja, već na širenju vrednosti pravde, feminizma, antifašizma, antimilitarizma, poštovanja ljudskih i prava, interkulturalnosti... Očekujemo vaše priloge o ovim pitanjima. Podlistak izlazi mesečno na srpskom i engleskom jeziku. U elektronskom formatu je dostupan na internet stranicama www.zeneucrnom.org

Uredništvo

Sadržaj

Žene u crnom i Rezolucija 1325

Militarizacija politike	3
Trik protiv aktivistkinja	4

Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Protest zbog spomeničke nakaze	
<i>Trajni beleg zločina</i>	6
Saučesnici zločina	8
Obeležavanje 8. marta	
<i>Buntovne i solidarne</i>	10
Ustavni sud prihvatio žalbu Žena u crnom	
<i>Policija protiv vrhovnog zakona</i>	11
Presuda vođi Obraza	
<i>Teolog najavio krvoproliće</i>	12
Tužilac zanemao	15
Pištola napunjen mržnjom	16

Iskustva iz sveta

Različita viđenja konflikta i postkonflikta	
<i>Tri sloja jedne rezolucije</i>	16
Silovanje kao oružje rata	20

Žene u crnom i Rezolucija 1325

Militarizacija politike

Pod naslovom „Feminističko-antimilitaristički pristup konceptu, tumačenju i primeni Rezolucije 1325“ u Beogradu je 24. i 25. marta održan sastanak članica radne grupe za praćenje UN indikatora za Rezoluciju 1325 u Srbiji. Na osnovu njihovog rada i saznanja biće sačinjen „izveštaj u senci“ sa rezultatima istraživanja i praćenja indikatora.

Sastanak je organizovan radi kritičkog promišljanja primene i koncepta Rezolucije 1325. Za sastanak je pripremljen zbornik radova „Feminističko-antimilitaristički pristup konceptu, tumačenju i praksi Rezolucije 1325“ relevantnih autorki i autora iz regije i sveta.

Zagorka Golubović, antropološkinja iz Beograda govorila je o „Kritičkoj filosofiji u periodu postsocijalističke tranzicije“. Ona kaže da je većina od deset biblijskih zapovesti neupitna, ali treba preispitati neke kao što je ona „Nemaj drugih bogova osim mene“, jer religija podržava tradicionalizam i nekritičko mišljenje. Prvi kritički mislilac bio je Sokrat koji je zapovedao „Spoznavaj samoga sebe“. Poručila je da oni koji žele da kritički misle treba da stalno upoređuju stavove sa stvarnošću i da u praksi nađu elemente za stvaranje novih alternativa. Međutim, ljudima je lakše da prihvate ustaljeno, uočila je Golubović.

Lino Veljak sa Filozofskog fakulteta u Zagrebu objašnjavao je „Zašto je važno kritičko mišljenje“. On kaže da se od kritičkog mišljenja beži u predrasude i mitove. Kad neko zatomi saznanje iz karijerističkih ili egzistencijalnih razloga pogoršava stvari, utapa se u nekritičnu masu. „Svrha kritičkog mišljenja je da stvari učini boljima“, zaključio je Veljak.

Aktivistkinja **Tamara Kaliterna** je prenela da oni koji kritički misle pokušavaju da žive racionalno, razumno, empatički, potiskuju egocentrične i sociocentrične tendencije. Kritičko mišljenje je etička obaveza, jer rezultira moralno podesnim delima i razumnim društvom. Sokrat je usmerio Zapad, a Buda Istok prema kritičkom mišljenju. Pridev „kritički“ u „kritičkom mišljenju“ ne znači nužno „neslaganje“ ili „negativan stav“. Racionalistički kredo Prosvetiteljstva, koje se još naziva Doba razuma: Sapere aude! – Usudi se da znaš - poziva čoveka da se hrabro i bez tuđe pomoći služi razumom. To je preduslov građanske hrabrosti, rekla je.

Nakon toga se raspravljalo o eseju **Sintije Enlo** (Cynthia Enloe) „Feministička radoznalost“, spisu Sintije Kokburn (Cynthia Cockburn) „Rezolucija 1325 u zamci kontradikcija“, „Različitim viđenju konfliktnog i postkonfliktnog perioda i političkom tumačenju rodne bezbednosti kroz Rezoluciju 1325“ autorke Laure MekLoe (Laura McLeod) i „Zločinu silovanja“ Rebeke Džonson (Rebecca Johnson).

Uvodničarka **Vesna Rakić Vodinelić**, profesorka međunarodnog prava na Univerzitetu Union u Beogradu govorila je o „O mehanizmima zlo/upotrebe međunarodnih dokumenata od strane institucija u Srbiji“. Rakić kaže da rezolucije nisu toliko obavezujuće kao međudržavni ugovori, NAP-ovi su labaviji od zakona, ali ni Rezolucija 1325 ne dopušta nekažnjavanje genocida, zločina protiv čovečnosti i seksualnog nasilja. Ona smatra da NAP Srbije ne podržava regionalni aktivizam žena

iz Srbije koji doprinski posleratnoj bezbednosti na području bivše Jugoslavije. Ona je primetila da se paravojske u miru pretvaraju u parapoličke snage, odnosno stranke. Politika u Srbiji se militarizuje, stranke prihvataju militaristički pojmovnik, a NAP dozvoljava puzajuću amnestiju, ocenila je.

Biljana Branković, istraživačica, objasnila je šta je „izveštaj u senci“ (shadow report), a šta alternativni izveštaj, a Gordana Subotić je nabrojala kojih međunarodnih mreža su članice Žene u crnom.

Trik protiv aktivistkinja

Staša Zajović, koordinatorka Žena u crnom iz Beograda je govorila u Sarajevu na međunarodnoj konferenciji o „Masovnim seksualnim zlostavljanjima u ratu“, a pod naslovom „Rezolucija 1325 – teškoće i izazovi u izgradnji pravednog mira i bezbednosti“. Konferencija je bila 9. i 10. marta, a organizatorke/i su Meres pour la paix (Majke za mir) iz Francuske, Pokret Majke enklave Srebrenica i Žepa, Centar Andre Malraux i Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu.

Zajović je na početku izrazila „ogromno poštovanje prema ženama Srebrenice, najiskreniju zahvalnost na razumevanju, prijateljstvu i toplini kojom nas uvek okružuju i prihvataju. Kao i čuvene majke sa Majskog trga u Argentini, žene Srebrenice su postale jedan od najvažnijih primera ženskog mirovnog aktivizma danas u svetu. Svoju najdublju ranjivost, nenadoknadle gubitke, tragediju i bol pretvorile su u mirovni aktivizam, u borbu za pravdu i solidarnost. Kao što kaže Munira Subašić: „Ja nemam pravo da pomislim na oproštaj zbog patnje moga djeteta, koje nisam još našla. Al’ se mogu boriti da jedna Smilja iz Bijeljine koja traži svog sina, i jedna Munira iz Srebrenice svog sina, da kažem da su i Munira i Smilja samo majke i one imaju ulogu majke“.

„Naši prvi susreti sa ženama Srebrenice, naši prvi odlasci u Potočare su bili prepuni strepnje od susreta sa porodicama žrtava genocida. Nisu sve žene Srebrenice znale ko smo mi, ali mi smo znale da imaju opravdan i razuman strah od nas jer smo ‘obeležene mestom zločina’ iz kojeg dolazimo. Nikad nismo izgubile iz vida da nismo u istoj poziciji, jer kako kaže Nura, žena iz Srebrenice kojoj su dva sina i još mnogo srodnika ubijeni: ‘Vi niste kolektivno odgovorni, ali naših nema‘, kaže Zajović.

Ona smatra da gotovo nigde žene ne vezuju bezbednost za represivni aparat - vojsku, policiju, oružje, već isključivo za ljudsku bezbednost (socijalno-ekonomsku, ličnu, političku, obrazovnu, zdravstvenu, itd.). Zajović je ocenila da je zajednički imenitelj u svim regijama Srbije da žene smatraju da u zemlji nije zadovoljen ni minimum ljudske bezbednosti, te da država i njene institucije ugrožavaju žene – žene nemaju poverenja ni u jedan državni organ ili vladinu instituciju, sistem vrednosti, političku, kulturnu i duhovnu klimu. Bezbednost žene u Srbiji, ocenjuje Zajović najviše ugrožavaju siromaštvo, nezaposlenost, stalni strah od gubitka posla, nasilje u porodici. Državni sistem ne uživa nikakvo poverenje, nema političke volje za radikalnim raskidom sa zločinačkom prošlošću, klima nekažnjivosti i glorifikacije zločina najviše pogađa mirovne aktivistkinje i braniteljke ljudskih prava, nisu ispunjena očekivanja i nade posle smene režima.

Ona je navela da se u Strategiji nacionalne bezbednosti Srbije (april 2009) kao opasnosti navode „opasnost od oružane agresije, separatističke težnje, protivpravno jednostrano proglašena

nezavisnost Kosova, terorizam, proliferacija oružja za masovno uništenje", itd. Tek se na kraju Strategije nacionalne bezbednosti pominju ekonomski problemi.

Srbija je jedina zemlja u regionu koja nije potpisala i ratifikovala Konvenciju o zabrani kasetne municije, a sama je propatila od kasetnih bombi tokom intervencije NATO-a 1999. Srbija izvozi oružje diktatorskim režimima. Žene u crnom više puta su bezuspešno zahtevale od vlasti da usvoje i ratifikuju Konvenciju i prestanu da izvoze oružje, rekla je Zajović.

Država koja je proizvodila i izvozila rat, ne želi da se suoči sa posledicama rata koji se nužno vraća kući. Ne postoji evidencija o posttraumatskom stresnom sindromu (PTSP), ni koliko žena doživljava nasilje onih koji pate od PTSP. Prema podacima Mreže žena protiv nasilja u Srbiji, od početka 2011. godine do 9. septembra 2011. godine u porodičnom okruženju ubijeno je 25, a izvan ovog okruženja osam žena. Petina ubica su bili vojnici ili policajci.

U NAP-u Srbije za Rezoluciju 1325 se kaže da će institucije zadužene za primenu Rezolucije finansijski podržati "žene koje su tokom ratova na prostoru bivše SFRJ bile izložene mučenju i seksualnom zlostavljanju". Nedavno smo saznale da su taj deo dokumenta izbacili, uočila je Zajović.

„Smatramo da jedan od prioriteta primene Rezolucije u Srbiji mora biti postkonfliktna obnova društva, tj. procesi u kojima će se utvrditi činjenice o zločinima, individualna krivična odgovornost, kazniti počinioci i izvršiti institucionalne reforme (pre svega lustracija)“, rekla je Zajović.

Žene u crnom su od 2005. godine zahtevale implementaciju Rezolucije 1325, usvojile su i sopstvenu rezoluciju 'Žene, mir, bezbednost', prilagođenu kontekstu Srbije. Imale su podršku desetina organizacija civilnog društva, ali i nekih poslanica Skupštine Srbije. Nažalost, njihovi zahtevi nisu uzeti u obzir. I preko ove „ženske“ rezolucije država saraduje samo sa organizacijama koje poslušno slede potrebe države, čime se civilno društvo, ili preciznije „civilni sektor“, deli na poslušno i neposlušno i umesto solidarnosti unosi se razdor na principima patrijarhalog nadmetanja, kaže ona.

U političkoj analizi teksta i procesa izrade preporuka NAP-a u Srbiji Žene u crnom su primetile izrazito militaristički karakter dokumenta i procesa NAP-a: „Činjenica da je Ministarstvo odbrane nosilac izrade NAP-a svedoči o militarističkom pristupu bezbednosti. Iskustvo ratova 90-tih godina na prostoru bivše Jugoslavije a posebno uloga Vojske Srbije koja je nasledila breme JNA, potom Vojske Jugoslavije i Vojske SCG kao jednog od glavnih izvršnih organa režima Slobodana Miloševića ozbiljno dovodi u pitanje kredibilitet ove institucije kao nosioca aktivnosti u izradi NAP-a, a posebno je to neprihvatljivo sa feminističko-pacifističkog stanovišta“.

Žene u crnom su formirale autonomne radne grupe za praćenje implementacije Rezolucije 1325. Članice radnih grupa su uputile oko 150 pitanja nadležnima za primenu Rezolucije 1325, a nisu dobile ni jedan odgovor.

„Nažalost, i na globalnom nivou Rezolucija 1325 postala je jedan od „atraktivnih modnih hitova“ na tržištu projekata, oblik navodne „plodne i uspešne saradnje“ civilnog društva, države i međunarodnih institucija, pre svega UN. Ipak, Žene u crnom pokušavaju da doprinesu feminističko-antimilitarističkom konceptu bezbednosti, deleći to iskustvo sa srodnim mrežama. Problem nije samo primena, već je problematičan i sam militarizovani karakter Rezolucije 1325. Patrijarhalni i militaristički karakter Rezolucije 1325 ogleda se i u tome što se skoro isključivo bavi ratom i vojnim

sukobom kao trajnim, prirodnim, neizbežnim stanjem stvari, što je u suprotnosti sa ulogom UN u održanju mira i bezbednosti u svetu. Ono što najviše zanima žene - ljudska bezbednost je u drugom planu Rezolucije 1325", ocenila je Zajović.

Rezolucija 1325 nije obavezujuća, tako da je svaka država upotrebljava u skladu sa potrebama elite na vlasti, konstatuje Zajović.

„Za više od deset godina postojanja Rezolucije 1325 napravljeni su mali pomaci u smanjenju seksualnih zločina u ratnim područjima; glasovi žena (sem "odabranih") se ne čuju na međunarodnim konferencijama o miru i bezbednosti, a da ne govorimo o "neposlušnim" feminističko-antimilitarističkim aktivistkinjama. Sve je više optužbi da je Rezolucije 1325 još jedan "trik" članova Saveta bezbednosti UN da pacifikuju aktivistkinje. Žene u crnom aktivno učestvuju na regionalnom i na globalnom nivou u mrežama koje ne dozvoljavaju da elite na vlasti obesmišljavaju i otmu važne međunarodne dokumente kakva treba da bude Rezolucija 1325", zaključila je koordinatorka Žena u crnom.

II Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Protest zbog spomeničke nakaze

Trajni beleg zločina

Žene u crnom su 8. marta zamolile demokratsku i onu Srbiju koja ima savesti da se pridruže njihovom apelu protiv podizanja spomenika „svim žrtvama i braniocima otadžbine“ na Savskom trgu u Beogradu. Pod naslovom „Trajni beleg zločina“ u apelu se poručuje: „Mi, građanke i građani Srbije najoštrije osuđujemo nameru gradskih vlasti Beograda da na platou pored železničke stanice podigne spomenik svim žrtvama i braniocima otadžbine.

Gradska vlast u kojoj su najviši funkcioneri vladajuće Demokratske stranke podiže spomeničku nakazu, novi simbol kontinuiteta sa ratnom politikom Slobodana Miloševića i pomirenje sa njegovim satrapima iz zajedničke koalicije na vlasti.

Zakonodavstvo 16 evropskih zemalja kažnjava negiranje zločina. Pozivamo vas da glasate da Srbija bude 17-ta zemlja koja je svesna svojih zločina, koja ih se stidi, koja se zbog njih kaje i koja neće kameni, trajni beleg vlastoručno stvorene sramote u svom glavnom gradu.

U trenutku kada je Srbija bliža EU nego ikada, sve je udaljenija od istine o sebi. Podiže zajednički spomenik žrtvama i braniocima, time ih izjednačava i prekraja onaj deo istorije koju je sama kreirala. Srbija će 24. marta, što je dan početka 13. godišnjice NATO bombardovanja razgoliti spomenik „svim žrtvama ratova i braniocima otadžbine na prostoru bivše Jugoslavije u ratovima devedesetih“. Srbija je autor i koautor agresorskih ratova u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i na Kosovu od 1991. do 1999. Ni jedan vojnik i dobrovoljac Srbije nije branio „otadžbinu“ na liniji Karlobag-

Karlovac-Ogulin-Virovitica. Tamo je mogao da „brani“ samo „veliku Srbiju“ od lokalnog življa. Ideja o spomeniku-blenderu potiče od Miloševićevih „veterana“ i „ratnih invalida“ koji žele da ovom spomeničkom nakazom opravdaju poraz onoga za šta su se borili i prikažu poraz kao pobjedu.

Zvanični Beograd neće spomenik žrtvama genocida u Srebrenici. Isti idejni tvorci spomenika-monstruma lane nisu dozvolili postavljanje spomen-ploče hrvatskim zarobljenicima 1991. u srpskim-JNA konc logorima Begejci i Stajćevo kod Zrenjanina. Ta spomen ploča bi malim delom srpski civilizacijski i vojni poraz u Hrvatskoj pretvorila u moralnu pobjedu nad Miloševićevom Srbijom. Zvanični Beograd odbija da podigne spomenik neznanom srpskom dezerteru. U Nemačkoj je sedam spomenika dezerterima iz Hitlerovog rata. Spomeniku-uravnolovci, okamenjenoj verziji nacionalnog pomirenja Demokratske stranke i Socijalističke partije Srbije 2012. su se još u prvoj verziji 2002. usprotivili neki umetnici i roditelji neke dece koja su ubijena jer su „branila“ otadžbinu stotinama kilometara daleko od zavičaja.

Beograd već ima Miloševićev spomenik žrtvama NATO-a, izgrađen leta 1999. bez građevinske dozvole u Parku prijateljstva na Ušću. Post-Miloševićevsko Ministarstvo za rad i socijalnu politiku zemlje sa 23 odsto nezaposlenih je, nemajući valjda gde da utroši pare poreskih obveznika, platilo da se izvrljani i naruženi spomenik koji uprava grada Beograda, glavnog grada Srbije tretira kao divlju gradnju, opere i upristoji. Time je ministarstvo Rasima Ljajića spralo i Miloševiću ljagu, čije ostatke vlast Beograda spomenikom na Savskom trgu 2012. glanca do mikroskopske nevidljivosti.

U Hrvatskoj je ubijeno 15.970 građana i građanki Hrvatske, imenom i prezimenom. U Bosni i Hercegovini je identifikovano 97.207, a na Kosovu je ubijeno 13.421 građana i građanki. Srbija još nije izbrojala koliko je od 1991. do 1999. poginulo njenih vojnika, policajaca, žena i dece. Srbija prezire vlastite žrtve, jer se nije udostojala da sazna njihova imena i prezimena. Od ubijenih građana i građanki Kosova, najmanje 1.200 njih mrtvih transportovano u Srbiju i sahranjeno u 18, do sada otkrivenih masovnih grobnica. Da li će i njihova imena biti na spomeniku „braniocima otadžbine?“

Sličan spomenik nivelacije – istog smisla i namene - izgradili su Franjo Tuđman, naslednici Božidara Vučurevića i fašistički diktator Fransisko Franko. Svih je istorija svrstala na gubitničku stranu.

Jedinstveni spomenik žrtvama i dželatima od Maribora do Suve Reke je iskrivljavanje istorijskih činjenica. To poriče zločine i briše krivicu Srbije za ratove, demonizuje „neprijatelje“, stvara iluziju pobeđe, izjednačava dobrovoljce, nasilno mobilisane i redovne vojnike, uvodi kategoriju „nevinih“ i „krivih“ žrtava, zatvara vrata suočavanju sa prošlošću, ruga se pravosnažnim presudama Haškog tribunala, suda UN i oduzima građanima i građankama Srbije pravo na katarzu. Ovaj spomenik čiji je ktitor gradska vlast Beograda, vraća zločin na mesto zločina i neporecivo kazuje da su ratovi smišljeni i proizvedeni u Beogradu, te da se 24. marta 2012. vraćaju svojim živim i mrtvim tvorcima i kažnjavaju one koji se nisu ni rodili kad su ratovi počeli.

Ovakav postupak duboko vređa žrtve, kao i građanke i građane Srbije koji su se od početka su-manutih ratova i realizacije zločinačkog projekta zvaničnog Beograda dosledno antiratno angažovali, suprotstavljali državnom nasilju u regionu i progonu svih koji su odbijali da u tome učestvuju“, kaže se u apelu.

Apel su podržali Nezavisno društvo novinara Vojvodine, Centar za regionalizam, Centar za razvoj civilnog društva, Građanski fond Panonija, Zelena mreža Vojvodine, Građanska akcija Pančevo, Otvoreni licej Sombor

Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Urban in iz Novog Pazara, Nezavisni ženski centar iz Dimitrovgrada, Regionalni centar za manjine, Anima iz Kotor, Incest trauma centar, Komitet pravnika za ljudska prava, Inicijativa mladih za ljudska prava, Centar za kulturnu dekontaminaciju i Udruženje žena Peščanik, iz Kruševca. Apelu se priključilo stotinak građanki i građana, ne samo iz Srbije

Tridesetak aktivistkinja, prijateljica i prijatelja Žena u crnom okupilo se 23. marta u 13 sati pred Skupštinom Beograda u znak protesta zbog podizanja ovog spomenika.

„Osvajači nisu branitelji otadžbine“, „Ne izjednačavanju žrtava i dželata“, „Zahtevamo spomenik žrtvama Srebrenice“, „Stop spomeniku na Savskom trgu“ i „Zahtevamo spomenik neznanom dezerteru“ neke su od parola koje su aktivistkinje iznele pred Skupštinu.

Saučesnici zločina

Predstavnici civilnog društva protestovali su 19. marta zbog „grubog manipulisanja javnošću povodom postupka rehabilitacije Dragoslava Draže Mihailovića, vođe četničkog pokreta tokom Drugog svetskog rata. Reč je o zločincu osuđenom za zločine protiv čovečnosti nad Bošnjacima, Hrvatima, ali i nad srpskim narodom. Pokušaj njegove rehabilitacije poništava antifašističku borbu srpskog i svih drugih jugoslovenskih naroda. Bili smo jedan od najautentičnijih i najznačajnijih narodnooslobodilačkih pokreta i zbog toga poštovani član antihitlerovske koalicije. Poslednjih decenija u Srbiji je, međutim, došlo do revizije i falsifikovanja istorije i marginalizacije partizanskog pokreta čime su se Srbija i srpski narod samoisključili iz fronta evropskih antifašističkih snaga“, kaže se u saopštenju.

„Donet je Zakon o izjednačavanju partizana i četnika, a potom i Zakon o rehabilitaciji kojima je pokrenut proces rehabilitacije ličnosti koje su kolaborirale sa fašističkom Nemačkom (knez Pavle,

Dragiša Cvetković). Na tim osnovama sada se vodi i postupak za rehabilitaciju četničkog vođe i zato skrećemo pažnju državnom rukovodstvu i pravosudnim organima na ključne činjenice:

- Prema nepobitnim istorijskim činjenicama i elementarnim pravnim principima pravosudni i ostali državni organi moraju da se ophode sa dužnom pažnjom i zbog sopstvenog stručnog i moralnog autoriteta, a prvenstveno zbog ugleda države.
- Sud nije nadležan za uspostavljanje neke nove prošlosti, niti sme da nipodaštava nepobitne činjenice o kojima svedoče brojni dokumenti, ne samo u domaćim nego i u najpoznatijim stranim arhivima.
- Neosnovano je da se, pre ocene Ustavnog suda vodi postupak na osnovu zakona za koje je od Ustavnog suda zatraženo da preispita njihovu utemeljenost s obzirom da su nesaglasni sa više elementarnih pravnih principa.

Dragoslav Draža Mihailović je potpisao instrukciju o istrebljenju muslimanskog življa u Pljevaljskom, Fočanskom i Čajničkom srezu. Izveštaj njegovog potčinjenog Pavla Đurišića svedoči o »potpunom uništenju muslimanskog življa bez obzira na pol i godine starosti«. Nesumnjiva je njegova komandna odgovornost i za masovne zločine nad pripadnicima srpskog naroda, pri čemu su masakri u Vraniću, Drugovcu, Kopljarima samo najdrastičniji primeri masovne upotrebe kame širom Srbije.

Dobro je poznato na kojoj su se strani četnici borili 1943, na Neretvi i Sutjesci, 1944, na Kopaniku, kao i to da je u jesen 1944, Draža odbio da prihvati naređenje kralja Petra II i nastavio da se, zajedno sa ustašama i ostalim kvislinzima, do kraja rata bori na strani nemačkog okupatora i podstiče terorističke akcije u tek oslobođenoj državi. Mnogi četnici stupili su tada u redove Narodnooslobodilačke vojske čime je faktički došlo do rehabilitacije svih koji nisu činili ratne zločine", kaže se u saopštenju.

„Sve to dovoljno je da se svaki pokušaj rehabilitacije Mihailovića kvalifikuje kao duboko nehuman i nemoralan čin. Antifašizam je temelj na kome počiva moderna Evropa. Zato je Srbija obavezna da neguje antifašističke vrednosti. To je i osnova za dobrosusedske odnose i doprinos stabilnosti u regionu. Otuda odgovorno tvrdimo da će rehabilitacija Dragoslava Draže Mihailovića i njegovih četnika dodatno osnažiti nepoverenje koje je sa susedima, zbog nedavnih ratova vođenih sa istim ideološkim predznakom, na veoma niskom nivou. Istovremeno rehabilitacija Mihailovića povredila bi i brojne žrtve četnika u srpskom narodu. Oni koji donose odluke treba da budu svesni i toga da rehabilitovanjem zločina koji ne zastarevaju po međunarodnom pravu – postaju saučesnici u tim zločinima", zaključuje se u saopštenju.

Saopštenje su potpisali Savez antifašista Srbije, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Komitet pravnika za ljudska prava, Građanske inicijative,

Centar za praktičnu politiku, Žene u crnom, Predsednik Koordinacionog odbora IV Vojvođanske konvencije Živan Berisavljević, Centar za kulturnu dekontaminaciju, Grupa „Spomenik“, Fond Biljana Kovačević-Vučo, Centar za evro-atlantske studije i Nezavisno društvo novinara Vojvodine.

Pripadnice/i organizacije "Žene u crnom" protestovale su ujutro 23. marta zbog najavljene rehabilitacije Draže Mihailovića. One su pred zgradom suda u Timočkoj ulici u Beogradu držale dva

transparenta. Na jednom je pisalo "Mihailović = Mladić = Genocid", a na drugom "Rehabilitacija Mihailovića je fašizacija Srbije".

Osim "Žena u crnom" u protestu je učestvovalo nekoliko desetina pripadnika Anarhosindikalističke inicijative i SKOJ-a. Uzvikivali su "Draža izdajnik" i pevali partizanske pesme.

Obeležavanje 8. marta

Buntovne i solidarne

Mreža Žena u crnom počela je obeležavanje Međunarodnog dana žena 8. marta na beogradskom Trgu Republike tačno u podne. Aktivistkinje i aktivisti istakli su tri transparenta: „Za radna prava žena“, „Ni suviše, ni poslušne – i buntovne i solidarne“ i „Ni kurve, ni svetice – i druga- rice i veštice“ i 50 fotografija borkinja za prava žena u svetu. Pet aktivistkinja Žena u crnom sa fotografijama Flore Tristan, Klare Cetkin, Roze Luksemburg, Odri Lord i Nede Božinović čitale su njihove davne izjave. Reči Tristan „Najugneteniji muškarac ugnjetava svoju ženu. Ona je proleter proletera“, reinterpetirane u Srbiji glase: „Muškarci su činili 95 odsto svih punoletnika osuđenih za nasilje u porodici 2010“.

Na izjavu Cetkin: „Onaj ko dopusti tlačenje radnika od strane kapitalista, dopustiće i tlačenje žena od muškaraca; ona će ostati potlačena sve dok ekonomski ne bude nezavisna“, žene u Srbiji odgovaraju: „Bila sam zaposlena tri godine, radila sam kod privatnika i on mi nije uplaćivao staž. Nisam znala da to ne radi. Država ništa ne preduzima, a ja nemam para da ga tužim“; „Nezaposlena sam posle 25 godina staža. Nigde posla nema, deca ne dobijaju nikakve stipendije, nemam nikakav izlaz, nikog ne interesuje ništa“; „Pošto radim na crno nemam socijalno. Živim u stalnom strahu da se ne razbolim“.

Interpretacija reči Odri Lord: „Kad bismo samo jednom mogle da osetimo bol koji teče ve- nama crnačkih žena i koji preta da nas sve kao bujica potopi... „ na srpskom glasi: „Romkinje su najugroženije stanovništvo u Srbiji: 45% njih nema lična dokumenta, samo 1/3 romskih devojčica završi osnovnu školu, 1/4 srednju, dok samo 3% završi fakultet. Romkinje čine 2/3 nepismenih u Srbiji, čak 27% Romkinja starijih od 10 godina su nepismene“.

Izjava Nede Božinović, odane članice Žena u crnom iz oktobra 1991. da „Rat žele vlastodršci, dobro plaćeni generali, ratni špekulanti i profiteri – svi koji druge teraju na ubijanje radi odbrane svoje vlasti i svojih privilegija“ u Srbiji 2012. glasi: „Srpski nacionalizam je ne samo ubijao po celoj ex Yu, već je uništio Srbiju, a njene radnike i radnice sveo na bedu... ali sve dok je prva stvar u njihovom identitetu da budu Srbi i Srpkinje, biće uvek ne samo poslani u rat, korišćeni kao topovsko meso uvek kad režimu zatreba, nego će uvek biti eksploatisani/ne, otpušteni i ponižavani... a kad budemo shvatili da su radnici i radnice – zaposleni, otpušteni... – kad to postane glavna stvar identi- teta, organizovaće se kao radnička klasa, a ne kao srpska nacija“.

Za kraj je ostavljena izjava Luksemburg: „Najrevolucionarniji čin jeste i ostaje zauvek – kazati glasno ono što jesi“.

Nakon toga, aktivistkinje, aktivisti i bubnjari su u koloni sa banerima i fotografijama internacionalnih heroina borbe za ženska i ljudska prava krenuli prema Jovanovoj 49 gde je spisateljica Ljiljana Vuletić otkrila spomen ploču Kseniji Atanasijević, filosofkinji, feministkinji, antifašistkinji, pacifistkinji.

Ženski ulični marš okončan je u Kulturnom centru Rex. Tu su prikazani dokumentarci o ženskom pokretu, o Romkinjama i Nemici koja se stidi roditelja-fašista. Razgovaralo se i sa tri radnice „Jugoremedije“ iz Zrenjanina o borbi za očuvanje fabrike. Zagorka Golubović je govorila i ovom prilikom pružila podršku borbi radnicama Jugoremedije. Radnice su poručile da se „bore i za sebe i za državu“ i da „ne daju nikome svoje“. Aktivistkinje i aktivisti iz Vlasotinaca su u performansu pod nazivom „Različite, a iste“, iskazale/i teški položaj radnica i diskriminaciju Romkinja.

Moto obeležavanja ovogodišnjeg 8. marta su bila radna prava žena u Srbiji. Jer, akterke „ne pristaju na ulogu ‘suvišnih’ žena na tržištu rada, ne žele biti nevažne, bezvredne, lišene svoje ljudskosti, potrošna roba. Pružamo otpor totalitarnom pokušaju da se žene učine suvišnim i izlišnim kada rađaju, kada su neposlušne, kada su stare, ako su invalidkinje, ako nisu ‘bele’, ako nisu heteroseksualne, ako nisu zdrave, ako nisu privlačne. U sadašnjim okolnostima, ljudi postaju ‘suvišni’ zbog oligarhijskog, divljeg neoliberalnog kapitalizma i neumoljive ekonomske prinude, koja je strašna koliko i svaki drugi totalitarizam. U takvom sistemu, siromašni, nezaposleni i ostali postaju ‘suvišni ljudi’, kako ih je nazivala Hana Arent, odnosno proleterci ‘rezervne armije rada’, kako ih je nazivao Karl Marks“ pre zamalo dva veka.

Porukom „Ukazujemo i na pljačkašku privatizaciju u Srbiji, koja predstavlja ekonomski zločin i zločin protiv žena, ali se protivimo i ženskom podaničkom doživljaju sopstvene suvišnosti, odakle izviru apatija, ravnodušnost i mirenje sa sudbinom“, ispraćen je 8. mart 2012. u Srbiji.

Ustavni sud prihvatio žalbu Žena u crnom

Policija protiv vrhovnog zakona

Ustavni sud Srbije je ustanovio da je udruženju Žene u crnom zabranom skupa „Sto godina borbe“ 8. marta 2008. godine, na stogodišnjicu ovog praznika, Srbija povredila niz ljudskih prava – pravo na slobodu okupljanja, pravo na pravično suđenje, pravo na suđenje u razumnom roku i pravo na delotvorni pravni lek. Žene u crnom su zastupali advokati Komiteta pravika za ljudska prava (YUCOM).

Kako je saopštio YUCOM 26. marta, okupljanje je zabranjeno bez obrazloženja, a Direkcija policije je navela da skup nije odobren jer je „kritičnog dana na teritoriji grada Beograda održano više sportskih, kulturnih i drugih manifestacija povišenog rizika, gde se osnovano moglo očekivati okupljanje neformalnih i ekstremnih navijačkih grupa, što bi za posledicu imalo ugrožavanje bezbednosti i imovine“.

Istovremeno su 8. mart na beogradskom Trgu Republike proslavljale mnoge organizacije, među kojima i Sigurna kuća, Forum žena Demokratske stranke, Fond Katarine Rebrače.

Odluka o zabrani skupa braniteljki ljudskih prava bila je arbitrarna i zasnovana na političkim motivima. YUCOM je procenio da je ova odluka Ustavnog suda odličan osnov da se Zakon o okupljanju građana hitno izmeni i time omogućí ostvarivanje i zaštita slobode okupljanja u skladu sa demokratskim standardima.

Skup prema Zakonu može biti zabranjen ako ometa javni saobraćaj i ugrožava zdravlje, javni moral i bezbednost ljudi, odnosno imovine. Obeležavanje 8. marta ne zabranjuju diktatorski režimi, ali ga je zabranila vlada Vojislava Koštunice. Odluka Ustavnog suda ne sadrži nikakve sankcije prema onima koji su povredili Ustavom zagarantovana prava građana. Sud je samo odlučio da se odluka objavi u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

Presuda vođi Obraza

Teolog najavio krvoproliće

U Prvom osnovnom sudu u Beogradu 27. marta je vođa Obraza Mladen Obradović osuđen na deset meseci zatvora zbog širenja rasne i druge diskriminacije i plaćanje 15.000 dinara za sudske troškove. Kazna za to delo je od tri meseca do tri godine zatvora. „Efektivnom kaznom se može ostvariti svrha generalne prevencije“, zaključila je sutkinja Ivana Ramić.

Obradović je prošle godine pred Višim sudom osuđen na dve godine zatvora zbog organizovanja nereda tokom Parade ponosa 2010. u Beogradu. Tog 10. oktobra 2010. godine u neredima na beogradskim ulicama je povređeno više od 140 ljudi, od kojih 124 policajca, a šteta je bila ogromna. Presuda još čeka pravosnažnost. Ove godine je Obradović osuđen zbog organizovanja pisanja grafita koji su pozivali na mržnju nad gej populacijom. Grafiti glase: "Čekamo vas", "Smrt pederima" i "Beogradom krv će liti, gej parade neće biti".

Sud je utvrdio da je on imao dovoljno prostora u medijima da objasni šta znači slogan „Čekamo vas“, što je osuđeni tumačio kao hrišćanski poziv na pokajanje, ali on to nije uradio.

Kao aktivistkinje i aktivisti civilnog društva možemo da budemo zadovoljni što je presuda uopšte doneta.

S druge strane, na delu je relativizovanje aktivnosti Obradovića i Obraza, nastojanje da se parola „Čekamo vas“ shvati kao hrišćanski poziv na pomilovanje a ne poziv na linč svih onih koji su drugačiji i različiti.

Smatramo da je ova presuda jako blaga, da doprinosi sveopštoj klimi nekažnjivosti i otvara prostor za širenje nasilja. Ovakva blaga presuda će predstavljati podstrek Obradoviću i Obrazu da i u buduće pretili, zagovara diskriminaciju i poziva na nasilje. Podsećamo da je nakon izlaska iz zatvora 2011. poručio da je „još jači i odlučniji“.

Nadamo se da će ova presuda doprineti da Ustavni sud zabrani sve fašističke organizacije.

Obradović (1980) studira teologiju.

Obradović je 7. jula 2011. počeo odbranu tako što je u sudnicu ušao sa majicom na kojoj je pisalo „Čekamo vas“. Sutkinja Ivana Ramić je jedino upozorila da u oblačenju treba poštovati sud. Okrivljeni se odmah izjasnio da nije kriv. Obradović kaže: „Mi pripadnici Obraza se borimo za duhovni preporod našeg srpskog naroda. Kao pripadnik SPC delim uverenje da je homoseksualnost greh i da to nije dobro za javni moral. Grafit 'Čekamo vas' ima dvojako usmerenje. Prvo je poziv srpskim rodoljubima, čestiti, časni Srbi i Srпкиnje, da nam se pridruže u borbi za odbranu srpstva. Drugo je namenjeno našoj zabludeloj braći Srbima koji su se odrodili od našeg naroda. To je poziv na pokajanje i vraćanje u gnezdo. Ja sam svetosavski nacionalista i ne mrzim nikog. Predstavnici homoseksualnih udruženja su agresivni, nosili su transparente 'Smrt državi' i pokazivali srednji prst monahinjama. Postoje bilbordi na kojima piše: 'Turska je spremna' i ja to mogu da protumačim kao Turska je ponovo spremna da nas pokori i osvoji. Eko pumpa je isto imala slogan 'Čekamo vas'. Ja se ponosim grafitima 'Čekamo vas' i ja time ispoljavam svoja Ustavom zagarantovana prava. Razlozi zašto sam protiv tzv. Parade ponosa su isključivo duhovni, moralni. Vlast je organizovala nered 2010. Ljudima nije dozvoljeno da odu u crkvu. Njihova Ustavom zagarantovana prava su brutalno pogažena. 'Čekamo vas' je najdobronamernija poruka. Mi ne želimo da nam guraju prst u oko, da vređaju naša verska ubeđenja. Uskoro ćemo mi biti manjina u sopstvenoj zemlji ili nas više neće ni biti. U Srbiji se obavi 200.000 abortusa godišnje, a svake godine je 35.000 manje stanovnika“.

Na pitanja sutkinje Ramić okrivljeni je odgovorio da Obraz ima „desetine i desetine hiljada pripadnika. Sastajemo se nedeljom u crkvi, na liturgiji i na mitinzima. Odluke se donose saborno, kod nas nema nakazne demokratije. Kod nas važi srpski domaćinski princip. Zabludela braća i sestre su agresivni predstavnici homoseksualne orijentacije“.

Na pitanja tužiteljke Leposave Vujanović Porubović okrivljeni je odgovarao: „Mi imamo program zdravog nacionalnog vaspitanja. Mi želimo zdravu porodicu. Mi se žestoko protivimo seksualnim izopačenostima. Mi se suprotstavljamo duhovnim sredstvima, molitvama“.

Na ročištu 3. oktobra 2011. je svedočio zastupnik Gej strejt alijanse Lazar Pavlović. Uz njega su u sudnicu ušli pripadnici Obraza u majicama sa natpisom "Образ", "СрбИИ", sa likom Ratka Mladića. Sutkinja nije reagovala.

Svedok je sutkinji priložio dokument Ministarstva zdravlja Srbije u kome se kaže da homoseksualnost nije bolest i podsetio da je Krivični zakonik dekriminalizovao homoseksualnost 1994. godine.

Advokat optuženog Goran Petronijević je pitao svedoka: "Da li vam je poznat stav SPC po pitanju istopolnosti i da li ste vernik?"

U nastavku suđenja 25. novembra 2011. svedočila je predstavница Labrisa, organizacije za lezbejska ljudska prava, Marija Savić.

Priložila je izjave optuženog iz dnevnih novina: "Ako misle da mogu nekažnjeno da guraju prst u oko svima nama i našem narodu, srpski narod i Obraz to neće dozvoliti. Mi ih pozivamo da još jednom dobro razmisle o svemu i poručujemo 'Čekamo vas'"; " Obraz neće dozvoliti takvu nakaradnu manifestaciju i svi znaju šta će se desiti ako pokušaju da to organizuju...".

Savić je rekla da je na sajtu Obraza nalazila informacije da se organizuje dolazak ljudi iz svih krajeva Srbije u Beograd, a više puta je rečeno da će sva odgovornost za sve što se desi biti na organizatorima Parade ponosa.

Savić je rekla da im je policija govorila da su u prodavnicama pokupovana sva zapaljiva sredstva i da se očekuju napadi iz vazduha, paraglajderima i bombama.

Na suđenju je dosta pažnje posvećeno "Proglasu srpskim neprijateljima" na sajtu Obraza gde između ostalog piše: "Za svoj nakazni i protivprirodni način života odgovaraćete pred Bogom, ali ćete za širenje svojih odvratnih običaja krivično odgovarati i pred Srbskom državom. Svejedno da li ste pederi, pedofili, sodomisti, trans ili biseksualci znajte da, ako se ne pokajete, za vašu izopačenost neće biti ni Božije ni ljudske milosti. Bićete najstrože kažnjeni i iskorenjeni!".

Advokat odbrane je postavljao svedokinji pitanja poput: "Da li isto tumači termin iskoreniti i istrebiti", "Da li se u Bosni, Hrvatskoj i Makedoniji održavaju ovakve manifestacije". Poslednje pitanje nije prihvaćeno. Svedokinja Savić je prokomentarisala: "Iskoreniti i istrebiti znače isto - pobićemo vas sve."

Na ročištu 5. marta advokat Petronijević je još jednom predložio da se kao svedok sasluša premijer Srbije Mirko Cvetković o odluci o zabrani Povorke ponosa. Sutkinja je predlog odbila i konstatovala da je optuženom uručena izmenjena optužnica kojom se više ne tereti da su njegova i aktivnost njegove organizacije dovele do zabrane Povorke ponosa.

Ovim činom država želi da nasilje fašističkih organizacija predstavi kao ekces i time minimalizuje i relativizuje njihovo delovanje. Ovim činom država kao da je preuzela na sebe odgovornost da štiti fašističke organizacije. Nasilje fašističkih organizacija nije obično nasilje, to je nasilje koje je sistematsko i organizovano, koje teži eliminaciji različitih, u ovom slučaju pripadnika/ca LGBT zajednice.

Advokat odbrane je zamolio da se tog dana ne iznose završne reči, jer se radi "o kompleksnom društvenom problemu". Kao dodatne razloge je naveo svoj rođendan, angažovanost u drugim sudskim postupcima ("naftna mafija", navijači, Čuška, Svetlana Ražnatović). Sutkinja mu je još jednom izašla u susret.

Tužilaštvo nije obrazložilo zašto je izmenilo optužnicu.

Na pretresu 23. marta iznete su završne reči tužiteljke, odbrane i optuženog. Svi poštovaoci Obradovića i Obraza su u sudnicu ušli u majicama sa likom haškog optuženika Ratka Mladića, što sudsko veće nije sankcionisalo. Tužiteljka Vujanović Porubović je predložila da sud optuženog kazni, jer bi tako štitio društvo od diskriminacije.

Petronijević je homoseksualnost izjednačio sa pedofilijom: „U ovoj državi je do nedavno protivprirodni blud bio zakonski kažnjiv“, rekao je potom, dodavši da su mediji, nevladine organizacije

i gej lobi vršili pritisak na tužilaštvo i optuženog: „Ovaj postupak nije ni trebao da se rodi, jer nema posledica izvršenja krivičnog dela. Ja pitam tužilaštvo gde se u našem zakonodavstvu pominje govor mržnje. Ovo je politički progon, to je hajka na Obraz, jer nekim nevladinim organizacijama treba ova presuda da bi Obraz bio zabranjen. Jedina pravedna je oslobađajuća presuda, a sve ostalo je udovoljavanje vlastima.“

Citirao je kolegu Iliju Radulovića koji je na pitanje: „Da li bi više voleo da mu sin bude gej ili mrtav, odgovorio - mrtav“.

Optuženi je rekao: „Smatram da Parada ponosa ne treba da se održi u našoj zemlji i na to imam pravo. Kao vernik SPC smatram da je homoseksualizam greh i imam pravo na moj stav. Ja ih ne mrzim, nego ih kao pravoslavni hrišćanin sažaljevam i tražim od njih da se pokaju i izađu na pravi put. Svi zdravorazumski i rodoljubivi pripadnici srpskog naroda se protive tome. Mi smo svetosavski nacionalisti, volimo svoj narod i boga, kako bi rekao najveći Srbin posle Svetog Save, vladika Nikolaj Velimirović. Jedini pravi put za nas je zdravi i jevanđeoski nacionalizam i ja se ponosim svojim stavom. Mi kao pravoslavni srpski rodoljubi se zalažemo za veru, naciju i porodicu.“

Optuženi je dodao da su peticiju da se Obraz ne zabrani potpisali kanadski episkop Georgije, brojni sveštenici i monasi, Vasilije Krestić, Gojko Đogo, Rajko Petrov Nogo, Kosta Čavoški, Matija Bečković, Brana Crnčević, Momo Kapor, Bora Đorđević, Dobrica Erić, Ljubivoje Ršumović, Miroslav Toholj, Mila Alečković i Smilja Avramov, reditelj Siniša Kovačević.

Suđenje su pratili predstavnici i predstavnice brojnih organizacija za ljudska prava.

Miloš Urošević

Tužilac zanemeeo

Žene u crnom su jedna od 19 organizacija za ljudska prava koje su 21. marta najoštrije protestovale zbog izmene optužnice Obradoviću. Prvobitnom optužnicom se Obradović teretio da su njegova i aktivnost „Obraza“ doprineli da se ne održi Parada ponosa 2009. godine. Obradović je optužen da je ispisivao grafite mržnje („Beogradom krv će liti, gej parade neće biti“, „Pederi čekamo vas“, „Smrt pederima“), u novinskim tekstovima širio govor mržnje i zagovarao nasilje i diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije. Prema optužnici koja je izmenjena 3. februara 2012. godine, pri samom kraju suđenja, zaključuje se da to nije doprinelo onemogućavanju pripadnika LGBT populacije da ostvare pravo na okupljanje, zagarantovano Ustavom Republike Srbije.

Iako je ovo suđenje izazvalo veliku pažnju javnosti, ovako drastična promena optužnice na samom kraju postupka protiv Obradovića nije objašnjena, kaže se u saopštenju .

Potpisnice zahtevaju od tužilaštva da obrazloži iznenadnu promenu optužnice koja još više ohrabruje organizacije tipa „Obraz“ i slične čiji su ciljevi nasilje i diskriminacija nad građanima Srbije. Istovremeno, budući da je Ustavni sud Srbije proglasio protivustavnom zabranu Parade ponosa 2009. godine, a tužilaštvo ne smatra da su aktivnosti „Obraz“-a doprinele zabrani, javnost mora da zna zbog čega su Parade ponosa 2009. i 2011. zaista zabranjene.

Pištolj napunjen mržnjom

Pre početka suđenja Miši Vaciću, portparolu „1389“ 7. marta za govor mržnje protiv LGBT populacije i nezakonito posedovanje pištolja, brat i drug optuženog su se gurali i hteli da sednu tamo gde su već sedeli aktivisti/kinje za zaštitu ljudskih prava. Sudska straža ih je udaljila. Optuženi se obratio sutkinji: „Udaljite i mene, osudite me odmah. Vratite mi brata u sudnicu.“ Advokat Aleksandar Đorđević je dobio: „Izbacite i njega“, misleći na aktivistu za ljudska prava.

Bivša devojka optuženog Milica Đošević potvrdila je da je policija pronašla pištolj u stanu Vacića. Đošević je svedočila tiho i neuverljivo: „Bili smo u vezi oko godinu dana i živeli smo u stanu sa Mišinom majkom. On je studirao prava i bio je dobar student. Aktivno se bavio pokretom „1389“. Išao je na sastanke i proteste“.

Pripadnici „1389“ su reagovali na reči „sutkinja i svedokinja“. Advokati su ponovo pokušali da odugovlače suđenje – jedan time da mu je 20. marta rođendan, a advokatica Božilović je tražila da se pomeri suđenje za 9,30h, jer je 9 sati „mnogo rano za nju“.

M. U.

Iskustva iz sveta

Različita viđenja konflikta i postkonflikta

Tri sloja jedne rezolucije

Rezolucija 1325 Saveta bezbednosti UN je dizajnirana za postkonfliktne kontekste. Predstavlja u viđenje „postkonflikta“ kroz tri različite inicijative u Srbiji u vezi sa Rezolucijom 1325. Obzirom na očigledne antagonizme kad je reč o „postkonfliktnom“, videćemo kako se logika rodne bezbednosti gradi kroz specifične pristupe „postkonfliktnom“ u vezi sa Rezolucijom 1325. Istražujem upotrebu Rezolucije 1325 u tri različita politička konteksta u Srbiji da bi se utvrdio značaj spornog „postkonfliktnog“ konteksta i da se sagleda kako to oblikuje moguće odgovore na Rezoluciju 1325 i na međunarodnu politiku u postkonfliktnoj situaciji.

Ispitivanjem tri različite inicijative oko Rezolucije 1325 objašnjavam kako su Rezoluciju u Srbiji oblikovale različita shvatanja i odgovori na pitanja rodne bezbednosti. Uvažavam kako su sve tri inicijative predstavile „postkonflikt“, i sagledavam specifične vizije i shvatanja „rodne bezbednosti“ kroz sva tri programa. Pokušaću da objasnim na koji način političke interpretacije „rodne bezbednosti“ kroz Rezoluciju 1325 zavise od shvatanja „postkonflikta“.

Prva inicijativa koja tvrdi da ima politički autoritet nad Rezolucijom 1325 u Srbiji su UN. Osnovni cilj Rezolucije 1325 je da utiče na funkcionisanje UN: delovi dokumenta pozivaju na akcije koje treba da preduzmu članice i tela UN (Cohn 2008:189). Rezolucija 1325 pre svega poziva

na intervenciju u ženskim pravima, rodnom problemima i *gender mainstreaming-u*¹ u postkonfliktnim procesima (Cohn 2008:189). Cilj je razvijanje „efektnih institucionalnih rešenja“ koja bi garantovala učešće žena u mirovnim procesima i poboljšale sposobnost UN da postignu primarni cilj - održavanje međunarodnog mira i bezbednosti (Hudson 2010:44-7). Rezolucija 1325 je jedna od artikulacija sve veće brige sistema UN o globalnom *gender mainstreaming-u* i rodnoj bezbednosti.

Sistem UN u postkonfliktnim zonama tvrdi da je Rezolucija 1325 uzela u obzir sva shvatanja rodne bezbednosti. Na primer, *Odeljenje za mirovne operacije UN (Department of Peacekeeping Operations - DPKO)* je uspešno povećalo učešće i reprezentaciju žena u ovom odeljenju u postkonfliktnim oblastima posle 2000. godine (Hudson 2010: 54-60). *Razvojni program UN (UNDP)* je takođe aktivno koristio rodnu bezbednost iz Rezolucije 1325 kroz program *Krizna prevencija i obnova (Crisis Prevention and Recovery Programme - BCPR)*. Objavio je *Agendu od 8 tačaka (8 PA)* za „praktična, pozitivna rešenja za žene i devojke u krizama“ (BCPR 2006). Cilj agende je „puna implementacija“ Rezolucije 1325 (BCPR 2006). Agenda je objavljena i prosleđena svim odeljenjima UNDP-a na početku 2007. godine, uz preporuku da se 10-15% budžeta potroši na rodna pitanja. Može se reći da pitanje žena i bezbednosti kako ih je postavila Rezolucija 1325 počinje da prožima sistem UN.

Pod mandatom UNDP-a je Jugoistočni i istočnoevropski Centar za kontrolu lakog i malokalibarskog naoružanja SEESAC (South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons). Primarna misija SEESAC-a jeste da stekne kapacitet za „kontrolu i smanjenje širenja i zloupotrebe *lakog i malokalibarskog naoružanja (SALW)*, i tako doprinese stabilnosti, bezbednosti i razvoju jugoistočne Evrope“ (izvor SEESAC-a). Agencija je odgovor na shvatanje postkonfliktnih problema u jugoistočnoj Evropi: širenje lakog i malokalibarskog naoružanja tokom i posle ratova 2007. godine. U skladu sa preporukama *Agende od 8 tačaka*, formirani su programi i fondovi koji ukazuju na povezanost roda i lakog i malokalibarskog naoružanja. Rodna strategija je obelodanjena juna 2007. godine, ističući obavezu SEESAC-a da ona bude u skladu sa Rezolucijom 1325 (SEESAC 2007). Izveštaj *Posedovanje vatrenog oružja i porodično nasilje na Zapadnom Balkanu: komparativna studija pravnih i implementacionih mehanizama* je objavljen u skladu sa razvojem rodne strategije (Dokmanović 2008). To nije direktan odgovor na Rezoluciju 1325 *per se*, već odgovor na rodnu i bezbednosnu politiku artikulisanu u Rezoluciji. To znači da Rezolucija 1325 ohrabruje *mainstreaming* rodne bezbednosti kroz UN sistem u postkonfliktnim zonama.

Izveštaj SEESAC je jasno povezao (zlo)upotrebu lakog i malokalibarskog naoružanja (SALW), porodično nasilje i dostupnost ove vrste naoružanja u postkonfliktnom periodu. Nasilje i neredi se nastavljaju i kada je konflikt završen: „*Zemlje Zapadnog Balkana se suočavaju sa nasiljem, kriminalom i ljudskom nebezbednošću kao nasleđem konflikta, političkih turbulencija i ekonomske krize. Rat u bivšoj Jugoslaviji pospešio je širenje i dostupnost lakog i malog naoružanja... doprineo je porastu nasilničkog ponašanja ne samo u javnom prostoru već i unutar porodice*“. (Dokmanović 2008:i)

U inicijativi SEESAC Rezolucija 1325 je politički prevedena kao rezolucija koja mora da zaštiti žene, stvarajući takvu interpretaciju „rodne bezbednosti“ koja je korisna za neke aktere. Za neke

1 Gender mainstreaming je globalno prihvaćena strategija (pristup, sredstvo) za promociju rodne jednakosti. Strategija podrazumeva da se rodne perspektive i pažnja rodnoj jednakosti dovodi u prvi plan u svim razvojnim politikama, istraživanjima, lobiranju, dijalozima, zakonodavnim inicijativama, planiranjima resursa i monitorinzima programa i projekata.

feministkinje i aktivistkinje civilnog društva u Srbiji, mogućnosti koje nudi SEESAC su 2008. godine omogućile širu kampanju koja upozorava na povezanost porodičnog nasilja i SALW. Slični pokušaj 1999. godine nije uspeo zbog nedostatka sredstava. Nakon objavljivanja ovog izveštaja, feministkinje i akterke civilnog društva su podizale svest o povezanosti (zlo)upotrebe SALW i porodičnog nasilja, organizujući kampanje da se izmeni Krivični zakonik Srbije kada je reč o posedovanju oružja.

Druga inicijativa koja tvrdi da ima politički autoritet nad Rezolucijom 1325 u Srbiji su stavovi Žena u crnom, feminističke antiratne inicijative. Mreža Žena u crnom u Srbiji je deo transnacionalne pacifističke mreže organizacija koje dele zajedničke vrednosti feminizma, antimilitarizma, mira i mirovnih protesta (Cockburn 2007:51, 79 – 105). Svaka organizacija Mreže Žena u crnom ističe lokalne probleme. Jedna od njihovih temeljnih vrednosti su dosledni zahtevi za utvrđivanjem odgovornosti.

Centralno pitanje političke odgovornosti u Srbije jeste u kojoj meri su srpska država i društvo odgovorni za ratne zločine 1990-tih godina. Ovi zločini uključuju genocid u Srebrenici, gde je više od 8.000 bosanskih muslimana, muškaraca i dečaka ubijeno posle pada enklave Srebrenica u istočnom delu Bosne i Hercegovine u ruke bosanskih Srba jula 1995. godine. Za Žene u crnom, politička odgovornost se odnosi na postkonfliktnu situaciju, post-Miloševićevu eru. Srpske institucije i društvo moraju da se odupru poricanju ratnih zločina počinjenih u ime Srbije tokom 1990-tih i da se pozabave pitanjima militarističkog nasleđa kao što je nasilje koje je ostalo duboko u društvu (Zajović 2007: 31 – 8). Prihvatanje odgovornosti i suočavanje sa prošlošću su neophodni za postkonfliktnu rekonstrukciju i pomirenje Srbije sa regionom (Zajović 2007).

Za Žene u crnom, trajni i stabilni mir i bezbednost mogu se ostvariti jedino „obraćanjem pažnje na socijalni mir i zaštitu žrtava iz prethodnog perioda koji su obeležili rat i ratni profiteri“ (Žene u crnom 2007: 188). Nacrt rezolucije Žena u crnom - Žene, mir, bezbednost - ističe specifične i lokalizovane preporuke koje treba da uspostave princip političke odgovornosti u Srbiji. Ove preporuke uključuju poništenje Zakona o finansijskoj pomoći haškim optuženicima, poricanje ratnih zločina 1990-tih godina, uključujući genocid u Srebrenici. Žene u crnom insistiraju da se u implementaciju Rezolucije 1325 uključe svi aspekti političke odgovornosti.

Za Žene u crnom, militarizam i procesi koji su povezani sa njim, pojačavaju nebezbednost (Zajović 2007). Skrivanje postkonfliktne političke odgovornosti u Srbiji se vidi kao manifestacija militarizma. Postoje „bezbednosni rizici ukoliko se ne suočimo sa kriminalnom ratnom prošlošću (Žene u crnom 2010:3). Žene u crnom primećuju da vidljiva, dominantna militaristička kultura u Srbiji sakriva utvrđivanje političke odgovornosti, i da taj stav preovlađuje u institucijama i u društvu Srbije. Ova grupa koristi Rezoluciju 1325 kao sredstvo promocije „nove vrste bezbednosti“ koja stvara dominantnu politiku militarizma.

Koordinatorica Žena u crnom Staša Zajović veruje da je Rezolucija 1325 korisna jer govori jezikom prihvatljivim za formalne političke institucije.

Nacionalni akcioni plan (NAP) je parlament Srbije usvojio u decembru 2010. godine. Moja analiza se zasniva na izveštajima radnih grupa za formulaciju preporuka za nacrt NAP-a. Koordinatorica grupa su bili Beogradski centar za političku izuzetnost (BFPE) i Ministarstvo odbrane (MO) Srbije.

Preporuke sadrže različite poglede na „postkonflikt“. Nacrt NAP-a je bio na javnoj diskusiji. Veoma mali deo dokumenta govori o „Srbiji kao postkonfliktnoj državi u tranziciji“ (BFPE 2010:7); iako su izbeglice i interno raseljeni svrstani u postkonfliktne fenomene. Problem postkonflikta očituje se u učešću Srbije u međunarodnim mirovnim snagama. Srbija se time pozicionira kao zemlja koja treba da ima ulogu na svetskoj sceni. Očigledno se Rezolucija 1325, dizajnirana da promoviše rodnu jednakost, koristi za spoljašnje pozicioniranje Srbije. NAP je shvaćen kao mogućnost da „Srbija, kao članica UN, aktivno doprinese procesima izgradnje mira, stabilnosti i bezbednosti“ (BFPE 2010:6). Potreba za međunarodnim legitimitetom ugrađena je u preporuke NAP-a i pokazuje kako Srbija izbegava bilo kakvu povezanost sa ratnom prošlošću i položajem postkonfliktne zemlje. Rezolucija 1325 se koristi da se „pokaže“ svetu da je Srbija progresivna država koja gleda u budućnost, koja se izborila sa problemima uzrokovanih konfliktima 1990-tih.

Medijske službe MO predstavljaju NAP kao progresivni dokument i ponosno potvrđuju „da je Srbija prva zemlja u regionu koja je na pragu da usvoji Rezoluciju“ (MO 2010). Utisak je da je entuzijazam oko usvajanja Rezolucije 1325 delom javna demonstracija ideje da Srbija prolazi kroz uspešnu demokratsku tranziciju.

Međutim, neke brine brzina kojom se Srbija predstavlja kao moderna, liberalno-demokratska država koja se navodno udaljila od problema nastalih ratovima 1990-tih. S druge strane, ne pita se šta znači postići rodnu bezbednost i da li je potrebno da se ide ka dubljijoj transformaciji.

Saradnja sa MO zahtevala je kompromise nekih članova i članica radnih grupa oko shvatanja rodne bezbednosti: za njih bezbednost znači kvantitativnu jednakost, a ne novu definiciju bezbednosti. Dominantno shvatanje rodne bezbednosti u NAP-u govori o važnosti „zaštite fundamentalnih ljudskih prava žena“ i njihovo uključanje u procese bezbednosti u državi: „Bezbednost podrazumeva bezbednost države, i stoga, učešće svih građana, uključujući žena, u artikulaciju politika, strategija i direktiva za akcije“ (BFPE 2010:9). Izjednačavajući rodnu bezbednost sa procesima državne bezbednosti naglašava se da se umesto preispitivanja shvatanja i subjekta bezbednosti, rodna bezbednost svodi na inkluziju grupa koje nisu bile uključene u bezbednosne procese.

Za NAP je preka potreba učešće Srbije na svetskoj sceni. Zato treba proizvesti sliku Srbije kao postkonfliktne zemlje. Međutim, učešće Srbije u budućim mirovnim operacijama problematizuje pitanje postkonflikta u Srbiji. Predstavljanje Srbije kao postkonfliktne države uključuje takvo shvatanje rodne bezbednosti koje naglašava instrumentalnu/kvantitativnu jednakost. MO je učestvovalo u izradi dokumenta koji akcentira važnost kvantitativne rodne jednakosti. Dominantna logika rodne bezbednosti koja proističe iz viđenja postkonflikta kao pitanja spoljne politike (tj. učešća u mirovnim operacijama) naglašava da žene mogu biti bezbedne kroz jednake šanse i da su sigurne ukoliko su formalni politički akteri. Rezolucija 1325 je politički prevedena kao dokument koji treba da ojača liberalno shvatanje rodne bezbednosti.

(Autorka Laura McLeod je profesorka na univerzitetu u Mančesteru, Velika Britanija)

Silovanje kao oružje rata

Novinar CNN-a je razgovarao sa Glorijom Štejmen (Gloria Steinem) i Lorin Volfe (Lauren Wolfe) o silovanjima u ratu. „Hteli smo da započnemo pričom

Salehe Begum, koja je preživela rat u Bangladešu 1971. u kome je, prema nekim izveštajima, silovano 400.000 žena. Begum su vezali za drvo banane. Mesecima su je silovali i gasili cigarete na njoj dok je nisu ustrelili i ostavili da umre u masi žena. Nije umrla, vratila se kući, skrhana, u petom mesecu trudnoće. Kod kuće je obeležena kao „prostitutka“. Mogli smo i da započnemo pričom o Ester Abeji, ženom iz Ugande koja je prinuđena da bude „žena iz grmlja“ za pripadnike Vojske božjeg otpora. Neprestano su je silovali predmetima koji su razorili njene unutrašnje organe. Kad su je zarobili prisilili su je da ubije jednogodišnju kćerku tako što će njenom glavicom udarati o drvo. Prošli smo kroz desetine priča žena kao što su Begum i Abeja i zaključili da je isuviše teško naći pravu priču – onu koja će tačno opisati kako i koliko se seksualizovano nasilje koristi kao oružje rata da bi se uništile žene i, sukob po sukob, razdvojile zajednice po čitavom svetu – od Libije do Demokratske Republike Kongo. Zato smo zatražili reč stručnjakinja“, kaže na početku novinar CNN-a.

Glorija Štejmen: „Zbog njegove kompleksnosti moramo razumeti kako se koristi seksualizovano nasilje. To moramo razumeti da bi ga mogli zaustaviti – kad hoćemo da demontiramo bombu najvažnije je da znamo njene komponente. I Svetska zdravstvena organizacija i Savet bezbednosti UN priznaju da nema dovoljno istraživanja o prirodi i raširenosti seksualizovanog nasilja u sukobima, iako institucije UN, donatori i drugi traže analize kako bi se ovo nasilje sprečilo, a njegove posledice zalečile“.

Lorin Volfe: „Zbog toga smo u Ženskom medija centru započeli projekat koji specifikuje seksualizovano nasilje prema motivima i shemama, distribuciji, rodnim i kulturološkim stavovima koji dovode do njega. Projekt smo nazvali „Žene pod opsadom“. Jer, ako se samo u Kongu svakih pet minuta siluju četiri žene, znači da se opsada nastavlja. Vreme je da to okončamo.

Seksualizovano nasilje je možda jedini oblik nasilja u kome se žrtva optužuje ili se kaže da ga je izazvala. U ratu, silovanje sramoti žene, muškarce, decu, čitava društva. Ono je veoma efikasna metoda uništavanja neprijatelja, jer je stigma nametnuta svima koje ova vrsta nasilja tangira.

Treba napomenuti da nije uvek bilo tako i da ne treba da bude. Seksualizovano nasilje nije „prirodni“ deo sukoba. U prvih 90% ili više istorije čovečanstva, uloge žena i muškaraca su bile uravnotežene i porodne. Ljudi i priroda, žene i muškarci, nisu bili rangirani, nego povezani. Naša razmišljanja nije organizovao princip hijerarhije, već krug.

Seksualizovano nasilje se koristilo za etničko čišćenje u Bosni – rezultat su prisilne trudnoće koje će, pesnički, izmeniti lik sledećih generacija; u Egiptu je služilo da se zaustave disidenti. Analizom ovih oblika silovanja možda ćemo sprečiti nove ratove.

Generacijama smo zanemarivali ili poricali saznanja o masovnom seksualizovanom nasilju nad Jevrejima u holokaustu. One koje su preživele brutalne napade su optužili da su kolaborirale da bi preživele. Silovanu ženu u Kongu njeno selo ili porodica neće nikada prihvatiti jer je smatraju krivom.

Knjiga, objavljena prošle godine pod naslovom „Seksualno nasilje nad Jevrejka za vreme holokausta“ obelodanjuje da su nacisti često silovali i seksualno ponižavali. To se nije koristilo na suđenjima u Nirmbergu. Da smo za to ranije znali, možda bi nam to pomoglo da ne bude logora za silovanje u bivšoj Jugoslaviji. Ili da silovanje ne bude oružje genocida u Kongu.

Ako se seksualizovano nasilje ubroji među oružje rata postaje vidljivo. Kad je vidljivo, može mu se suditi. Ono što se dešavalo muškarcima bilo je političko, a ženama se dešavalo kulturološki. Političko je bilo javno i moglo se promeniti; ono drugo je bilo privatno – gotovo sveto. Ne može se i možda se neće promeniti.

Konstatacija da je seksualizovano nasilje političko i javno ruši ovaj zid. I da ono ne mora da se desi. Početak je kada maskulinitet više ne definiše posedovanje i dominacija nad ženama, kada feminitet više ne znači odsustvo seksualnog iskustva i podvrgavanje svojini muškaraca.

Ali, pre svega ne treba da govorimo da je seksualizovano nasilje neizbežno, ili da njegove žrtve okrivljujemo. Moramo da zamislimo promenu pre nego je stvorimo.

(Glorija Štejmen je spisateljica, predavačica, urednica i feministička aktivistkinja. Suosnivačica je Ms. Magazine i Ženskog Medija centra, autorka četiri bestselera. Organizuje, predaje i često govori u medijima o jednakosti.

Lorin Volfe je nagrađivana novinarka i direktorka „Žene pod opsadom“, inicijative Ženskog medija centra o seksualizovanom nasilju u sukobima. Bila je funkcionerka Komiteta za zaštitu novinara).

Impresum

Podlistak „Žene, mir, bezbednost“ uređuje redakcijski kolegijum.

Uredila

Tamara Kaliterna

Prelom i ilustracije

Marija Vidić

Izdavač: Žene u crnom

Beograd, Jug Bogdanova 18

Tel/fax 011/2623225

email: zeneucrn@gmail.com

web: www.zeneucrn.org

Podlistak „Žene, mir, bezbednost“ je realizovan uz podršku

